

Katsauksia

27. 8. 1887 — 17. 5. 1955

Kaarlo Nieminen †

Toimiessaan 1912—38 äidinkielen opettajana Lahden, Kokkolan ja Tampereen oppikouluissa Kaarlo Nieminen monin tavoin osoittautui eteväksi kasvattajaksi. Kirjallinen työ­kään ei jäänyt hänelle vieraksi, niin kuin v. 1920 ilmestynyt Lahden kaup­palan historia ja nyt jo kuudenteen painokseen ehtinyt Ainekirjoituksen opas (1925) osoittavat. Myös kir­jallisuuden arvostelijana Nieminen esiintyi, erityisen ahkerasti Valvoja-Ajan sivuilla 20-luvun kuluessa. Kir­jallisuuden tutkimukseen hän antoi merkittävän ja suuntaa näyttävän pa­noksansa väitöskirjassaan Juhani Ahon sanataide (1934). Tämä teos, jonka vaikutuksia edelleen saattaa ha­vaita tyyliintutkimuksen alalla, avasi etevällä tavalla uutta linjaa kirjalli-

suustieteeseemme. Niemisen lähtö­kohtia olivat lähinnä sellaiset saksai­laiset ja sveitsiläiset tyyliintutkijat kuin Walzel, Ermatinger, Pongs, Bally, Schneider, kotoisia edeltäjiä taas Tarkiainen, Anttila ja Saarimaa. Kirjallisen sanonnan käsittely ei jää­nyt pelkästään kieliopilliselle poh­jalle, vaan metodiin kuului myös psy­kologinen ja laajemmin oivallettu tyylikriittillinen aines. Niinpä tyyli Niemisen mukaan määrätty ennen kaikkea kirjailijan persoonallisuudesta ja yleisestä taiteellisesta asennoitumi­sesta käsin. Tyylinkriitikki lauseita, sanoja, kuvia koskevalta osalta rakentuu siten varsin laajalle psykolo­gis-esteettiselle perustalle. Historialli­selta kannalta Niemisen erittely vie erityisen mielenkiintoisiin tuloksiin

Ahon edustaman, tosin laajasti käsitetyt, impressionismin toteamisessa ja kuvailemisessa. Ahon persoonallisuuden selvittelyssä viime aikojen tutkimus tosin jo on jättänyt Niemisen teoksen taakseen, mutta puhtaasti filologiselta puoleltaan se vielä hyvin puolustaa paikkaansa, arvatenkin pitkäksi aikaa eteenpäin. Vaikutuksia on voitu havaita aivan viime kuukausienkin akateemisissa opinnäytteissä.

1940-luvulla Kaarlo Nieminen syntyi sanomalehtihistorialliseen tutkimustyöhön ja sai v. 1946 valmiiksi laajan teoksen *Uusi Suomi* ja sen edeltäjät II, jossa hän kuvailee Suomettaren vaiheita 1853—66 sekä Uuden Suomettaren 1869—89. Vuosikautia kestänyt perehtyminen vanhoihin sanomalehtivuosikertoihin korjasi tuloksekseen erittäin selväpiirteisen esityksen, joka monessa suhteessa tarjoaa hyviä esikuvia meilläkin jo virinneen sanomalehtihistoriallisen tutkimuksen harjoittajille. Huomio kiintyy ennen kaikkea sekä runsaisiin, hyvin seulottuihin yksityiskohtiin että säilyvään historialliseen

linjaan. Niemisen täsmällinen sanonta ja hyvä kielenkäyttö pääsevät oikeuksiinsa.

V. 1938 Nieminen nimitettiin Helsingin yliopiston suomen kielen lehtoriksi. Tällä tärkeällä paikalla hän uurasti eläkkeelle siirtymiseensä saakka ja teki suuren työn ennen kaikkea harjoitusaineiden kielen tarkastajana sekä muutenkin tarkkana ja vaativaisena opettajana. Aarne Anttilan kuoltua hän hoiti kotimaisen kirjallisuuden professorin virkaa aina v:n 1954 loppuun. Vielä kevätkaudella 1955 hän määräyksestä johti osan tämän aineen proseminariharjoituksista. Vt. professorina hän, ymmärrettävästi kyllä, luennoi etupäässä tyyliopin aiheista.

Kaarlo Niemisen elämäntyö keskittyi enimmäkseen opetustoimeen, mutta hänen pääteoksillaan ja monilla vähäisilläkin tutkielmillaan on pysyvä tieteellinen arvo. Myös taitavana suomentajana hän ennätti julkisuudessa esiintyä. Miehekäs asiallisuus ja kaiken turhan sanahelinän karttaminen leimasivat häntä ihmisenä ja kaivattuna työtoverina.

RAFAEL KOSKIMIES